

Mark 5:1

Telgawā sanemot:

par gadu —	2 rub. 20 sap.
par $\frac{1}{2}$ gadu —	1 " 20 "
par $\frac{1}{4}$ gadu —	60 "

Fatmeeſchui Amiſes.

猪血粉

pa pastu peesuhtot:
 par gadu — 3 rub. — 1 ap.
 par $\frac{1}{2}$ gadu — 1 " 60 "
 par $\frac{1}{4}$ gadu — 90 "

Redakcija un ekspedīzija:
Jelgava, Kangihseru eelā № 14.

Jelgavā, Rangihferu eelā № 14.

Jauns! „Mignon!“ Jauns!
Jelgawā us tīrgus platšma tīls uſtahdiis ūchinis deenās
mekanisks farufels
prečsk behrneem un leeleem. — Patentēts wijsas kultur-walsts. —
Braukšana bez brieftam

Slepkawigs usbrukums Seemei-Amerikas Sa-beedroto Walstju presidentam Mak-Kinlejam.
Schausmigu siuu telegrafs atmejis no tahds Amerikas, proti, ka peektdeen 24. augustā Sabeedroto Walstju presidents Bufales isstahdes parfā ar diwi rewol-wera schahweeneem wahrīgi eewainots. Iau trescho reis Amerikas Sabeedroto Walstju presidentus aisker tahds brees-migs liktens: pirmais bij Abrahams Linkolns, kuru ar pistoles schahweenu nonahweja pa fahdas teatra israhdes laiku 14. aprili 1865. gaddā, otrs — Garfields, kas Washingtonas dželszela stazijā 1881. g. no fahdas nomestas humbas tilka smagi eewainots, no kam pehzak mira, un tagad treschais — Mak-Kinlejs, ka peektdean februarii slankums rāzā.

Par paſchu uſbrukumu telegramas paſneids ſchahdas tu-
wakas finas: „Berline, 7. ſeptembris (25. auguſtā), pulſten 8
un 35 minutes rihtā. — No Nujo rka ſ peenahk par uſbrukumu
preſidentam Mał-Kinlejam wehl ſchahda fina: Ahrti iſſkai-
dro, ka, kaut gan Mał-Kinleja weſelibas ſtahwoſlis —
deh̄l afins ſaudejuma — loti noveetns, nahwe neefot gluſchi
nenowehrſchama. Weena lode tika iſnemta. Lai gan otru
newareja atrast, tad tomehr bruhžes tika aiffchuhtas.”
— „Berline, 7. ſeptembris (25. auguſtā), pulſten 7 un
35 min. rihtā. Par uſbrukumu preſidentam Mał-Kinlejam ſino
tahlak iſ Bufalo: Preſidents atrabās publikas ſtarpa un ſneedsa
peh̄z ſemes eeraſchām rolu piltoneem, to ſtarpa ari uſbruejam.
Peepeschi Mał-Kinlejs halima un noſtitia beſ ſamanas pee ſe-
mes. Winu bij lehruſchhas diwas lodes wehderā. Iſaehlaſ ſtiprs un neapturams afim pluhdums uſ eelſcheeni. Weena
lode ir kreisajā puſē kruhās un otra wehderā. Preſidents ir
atkal pee ſamanas, gūl meerā beſ ſahpēm. Lode, kura bija
trahpijuſi preſidentu kruhās, ir iſnemta.” Kā tahlakas ſweht-
deenā peenahkuſchhas telegramas ſino, tad zauroſchautais fungis
eſot ruhpigi ar ſihdu ſaſchuhts. Sarnas un ziti funga organi
neefot ewainoti. Slimneeks, eewehrojot wina diſchenos mee-
ſas ſpehkuſ, eſot loti labi iſzeetis operazijs. Par operazijs
panahkumeem wehl nelo droſchu newarot ſinot. Azumirſlīgais
ſlimneeka ſtahwoſlis bodoſ zeribas, ka wiſch iſweselosees. Kruh-
ſchu puſē eefchautā lode iſnemta, kamehr lode wehderā wehl
palikuſe neatraſta. Geſtideenā wakaru ſlimneeka ſtahwoſlis wehl
nebijis neko groſijeſ. — Preſidents, trahpits no lodes, eefritis
ſlepenpolizijas agenta Georgia rokās un to aufſtām afim
waizajis: „Waj uſ mani ſchahwa, Georg?” Alpogajis pre-
ſidenta westi un pamanijis afimis, agents peefiſhmej�is:
„Es bihſtos, preſidenta ſungs, ſchis wihereets ir ſchahwiſ uſ
Zums zaur ſawu labatas latiniu, kurā wiſch bij paſlehpiſ
ſawu rewolweru.” — Otris polizijas eerehdniſ, kas tikai pahris
ſokus ſtahwejis no preſidenta, fagrahbis noſeedſneeku un to no-
gahſis gar ſemi. Wehl peefteiguſchās kahdas 20 zitas perſo-
nas, tā ka polizijai tikai ar leelām puhlēm iſdeweess noſeedſ-
neeku atſwabinat no ſaniknotā kaufchu bara, kurſch gribej�is
ſlepkuſu uſ weetas ſaploſit. Par uſbrueju pirmās finas weh-
ſtija, ka to ſauzot par Niemani, turpretim ſwehtdeen 26. au-
guſtā peenahkuſchhas telegramas ſino, ka to ſauzot par Leo
Tſcholgoſ un tas eſot anarkiſts, no Wahzu-Poli tautibas,
diſmis Detroita pilſehtā, Seemel-Ameriſā, Miltiſhiganas valſti
(ap 206,000 eedſihw.). Peh̄z noſeedſneela iſſazijumeem ne-
kahdas ſaſwehrehchāns neefot bijis. Wahjprahrigs uſbruej�is
nerahboeies buht. Tſchilagā apzeetiati wehl kahdi peezi anar-
kiſti, uſ kureem kriht aifdomas, ka tee pee uſbrukuma lihðiſſinataſi.

Dahlf sinio, ka ari prezidenta laulata draudseņe nopeeini ūslimūfe. Winai wehl par atentatu uelas neefot darits sinams, jo bīhstās, ka šai sinai winu waretu pēc nahwes ūtreelt. Beidzamais biletens par prezidenta wezelības stahwolkli no festdeenas rihta skan: „Nakti prezidents pawadija labi. Temperatura 102 grahdi pēhž Fahrenheita, puls — 110, elposchana 24.” Mal-Kinlejs dzimis 1844. g. 26. februārī Oħijas valstī. Winieħ ūtudeja teesibū sinatni. Pilsonu kara laikā tas eeħħajjabs armijā un tika paaugstinats par majoru. 1867. g. winieħ nometdā Kantonā kā advokats, 1877. gadā to kā republikani eewehleja Sabeebroto Walsiju tautas weetneku namā. Pēc jaundām weħlesħanām tanī paščāt gadā Mal-Kinlejs pasaudeja. 1891. un atšal 1893. g. to eewehleja par Oħijas gubernatoru. 1896. gadā pēc prezidenta weħlesħanām, pēhž ļoti siħwas zihnas, wina eewehleħsħana tika nobroħchinata. Par Sabeebroto Walsiju

presidentu winsch eestahjäs amatā 1897. gadd, 4. marta pehž jaunā kalendara, un pehž tschetru gadu amata laila notezescha-nas tika eewehlets no jauna ſchäi amatā. Sabeeedrotās Wal-stis wina presidenta lailā loti usplaukuſhas. Ihpaschi Mak-kinlejs pabalstija ar aiffargu muitām Amerikau ruhpneežibu. Pehž ſaweeim uſſtateem Mak-kinlejs peedereja vee imperialisteem. Veibsamais ſlaweni nobeigtais karſch ar Spaniju iſweda Sabeeedrotās Walstis uſ paſaules politikas zela. Leelwalſtju starpā Seemeļ-Amerikas Sabeeedrotām Walstīm tagad peeder loti eewehrojama weeta, uſ winu balfi wiſeem jaufſlausās. Sawu fainmeežisko gaitu Sabeeedrotās Walstis, protams, buhtu gahjuſhas tapat, neſkatotees uſ to, kahda persona ic par presi-dentu, bet ka winas sawu ſwaru til pehlschni un ar tahdu ſtraujumu eegumuſhas paſaules politiſa, par to leels nopolns peekriht presidentam Mak-kinlejam. Wifadā ſind ar wina nahvi waj aiftahjħanos no amata Sabeeedrotō Walſtju dſihwē ſagaibamas eewehrojamas pahrgrosibas.

Rahdi eemefli usbruzeju pastubinajuschi us slepławigo darbu, to telegramas wehl newehsta.

Semkopiba un faiimneeziwa.

Dahnijas tautfaiimneeziwa.

Ne weenreis ween aprahdiits, ta ilkuras tautas lablkahjiba stahw jo zeeschä faktarā ar tautas isglihtibu. Kā gaifchu pereahdijumu tam schoreis peewebischu Dahniju. Schi walstina, kura ir 39,730 kwadratkilometru leela, ar apmehram 2,500,000 eedsihwotajeem — plachuma sinā knapi pahrspiehs Kreewijas wideja leeluma gubernas. Tomehr jau no heneem laiteem ta naw taupijuse ne spekfus, ne lihdseklus preefsch paschas tautas — leelā lauschu wairuma isglihtibas pazelschanas. Pirmahjibas skolas sche eerihlotas us to glihtalo; winu apmekleschanu wiseem behrneem obligatoriska (peefpeesta). Pee mums deemschehl leelakā tautas dala nobeids sawu isglihtibu ar lauskolu. Ne ta pee Dahneem. Wini pa leelakai dala papildina sawas finaschanas eewehtrojami ta dehwetās „tautas universitatis“, ta ari wispahrsprotamōs sinatniskōs kurſōs, kuri nonderejuschi par labu preefschischi pat Eiropas leelwalstium. Beschim eerihlotas daudjas semkopibas, ruhypneeziwas un zitas spezialas skolas. Ta peem. bes auglatikas semkopibas skolas Kopenhagenā — Dahnū galwas pilfehtā — wehl pastahw 15 semkopibas skolas, sahkor ar weengadeju un beidsot ar trihs-gadeju kurſu. Jau dauds gadius atpakał starp jaunajeem rekruscheem naw gadijees neweens, kas neprastu laſit un rafſtit. Ta Dahnija isglihtibas sinā ir weena no pirmajām walstini Eiropā, tas weenam, otram laſitajam buhs finams, bet dauds masak sinās par to, zil leelā mehrā atmalsajuschi Dahnū puhles tautas isglihtibas bruwā. Semites leelakā eedsihwotaju dala nodarbojās ar semkopibu. Wehl ne wiſai ſen wiſwairak wehribas ſche peegreesa graudu raſchhofchanai; til gruhtee laiki, kuri peemekleja ari Dahniju, speeda eedsihwotajus kertees pee jauneem labafeem lishdelleem. Pamasań ſahk peegareest leelakā

wehribu lopkopibai un pławkopibai. No 1876. g. lihds schim ar labibu apsehjamo lauku leelums pamasinajees us pusī; to weetu eenem ahbolinu un zitu tamlihdsigu augu lauki. 35 gadu laisla ragu lopu skaitis pеeauðsis par 56% un schimbrihdsam sneedjsas pee 1,700,000. Leelā lopkopibas attihstiba, kā arī mahfsligu mehšlu leetoschana pažehla raschu jo leelā mehrlā. Diwdesmit pеezu gadu laisla — no 1875. lihds 1900. g. — labibas rascha pеeauga: meeshu — par 25%, seena — par 18%, ausu — par 17% un kartupeļu — par 59%. Biežejas gada raschas wehrtiba, salihdsimot ar tahdu 20 gadus atpakaļ, pehdejōs pеezi gabōs vasehlās par 11 milj. rbl., nestatotees us semkopibas raschojumu zenu krischanu. Dahnijs ir semkopibas un sīhgruntneezibas valsts. $\frac{2}{3}$ no visām saimneezībām ir semes masas par 30 puhra weetām; 40% no wiseem gruntneekem tura tikai 1 lihds 3 gowis, 29% — 3 lihds 9 gowis, 27% — 10 lihds 29 gowis un tikai 4% — ir wairak kā 30 gowju. Tagad pats no sevis rodās jautajums, kā Dahni pеe tahdeem apstahlkeem tomehr tikuši tik tahu us preelsku?

Jau 1870. gadōs, pateizotees karaliskai semkopibas heedribai, no mahziteem semkopieem tila tautā nemitoshi isplatitas semkopibas un zitas ar to fakarā stahwoščas finashanas. No wissentigakajeem barbineeleem ščai laulā minams Fiords, turam Dahau tauta teesham dauds parahdā. Ar dauds valihgeem winsch iſſtaigaja Dahnių kruosteem un ſchkehrsam un iſſtaidroja gan ſapulžes, gan atferiſchfam personām, zil leela nosihme kreetni eerihſotām peenſaimnežības cestahdēm, notureja preelfſchlaſijumus par lopu haroſchanu, lä ari par ſweesta un feera iſgatawoſchanu pehž wiſjaunaileem ſinatnes un technikas panahkumeem. Un mineto barbineelu wahrdi nebij wehjā runati.

Isglihtotā Dahnu tauta, kura jau it labi saprot un prot zeenit sinatnes leelo swaru un nosihmi, ķerds pee darba. Bet atkal jau jautajums, ka fainmeezinam ar 3 lihds 4 gowim eegahdatees dashadus peenfaimneebas rihkus, kuri mafša leelu naudu un tahskat, lā un kur atrast teem labaku tirgu? Protams, ka latrs pais par fewi rihlobamees nebuhtu neka laba panahluschi, ja nebuhtu atkal nohluſchi talkā minetee tautas labwehki, kuri wiſeem usſauza jo ſkāla balsi: „beedrojatees“, jo tik weenoteem ſpehkeem, ja tee ari kates par fewi buhtu neezigi, dauds kas ſaſneedſams. Tagad nu ſihgruntneelu heedribas attihſtijuschijs Dahnijsā tik leelā mehrā un strahdajuſchhas ar tik ſpihdoſcheem panahkumeem, ka to warbuht warēs nowehrot tik pee leelwalſtju wiſleelaſeem naudneekeem.

Peens Dahnijs teek tagad pahstrahdats sabeeedrisksas peen-saimneebas eestahdes. Pirmā tahda eestahde (dibinata 1882. gadā) derwa negaibitus panahlumus. Tamdeķi drihs tahdas eestahdes sahla parahditees weena palak otrai un 1899. g. to skaitis jau bij 1013; bes tām 260 eerihfotas no ~~sākotnī~~ beedribām. Baurmehrā latrā tahdā eestahdē teek nodots 800 gowju peens. Tā ka šis peensaimneebas eestahdes eerihfotas pehz wišjaunakeem technikas un finatnes panahlumeem, tad tās iš-malšaja stipri dahrgi, proti no 4000 lihds 20,000 rubļ. latra. Nauda preeskā ūho looperatiwo (uz sabeeedriskeem pamateem dibinato) eestahschu zelšanas teek aīsleeneta par 4 lihds 5% un teek atmalkata pa leelakai dākai desmit gadu laikā. Beebri nem uz feni atbilstību par naudas atmalku, skatotees pehz tam, zil latram no wišiem lopu. Baurmehrā uz latra beedra iš-nahk pa 17 rubļ. no gows. Pašas eestahdes wada, tā ari wed rehlinumus beedri semneeli; teknisko daļu pahrsin meistari spezialisti. 1898. gadā nobera minetās eestahdes peenu 148,000 ūhaimneeli no 842,000 gowim. Šis gowis bewa lihds 1820 miljonu kilogramu*) peena, kas istaifa zaurmehrā nemot gadā 131 vudu no gows. Sweesta pa wišām eestahdēm kopā tika raschoits 4 milj. vudu. Dahnijs pate patehre peena produktus loti mas, leelaiss mairums teek suhtits uz ahrsemēm, it īhpaschi uz Angliju. Peħdejōs gabōs uz Angliju aissuhtiti lihds $4\frac{1}{2}$ milj. vudu sweesta, kas istaifa lihds 45% no wišā ta sweesta, furu Anglija wišpahr fanem no ahrsemēm. Protams, tā latrā ūhaimneels, rihsodamees til uz sawu rolu, nebuhtu neka panahžis, jo tā wišam nofuhitit pahris vudu sweesta uz tik tāhlu tirgu, tā Anglija. Weenoteem spēhleem tas atlal it weegli iš-darams. 1887. gadā tika dibinata pirmā sabeeedriba preeskā ūweesta un seera ~~transpartefchanas~~ (iſsuhtischanas), pēc kuras pedalijās 84 peensaimneebu ūbeedribas. 1899. g. transpota beedriba apgrozīja 14,600,000 rublus. 1895. gadā tika dibinata otrā tahda pat beedriba. Bes ūhim leelajām beedribām ūchimbreihscham pastahw wehl daudz masakas beedribas. Latrā no ūhim beedribām zeeshi luhlojās uz to, tā teek iſwestas weenigi labas prezēs, kamdeķi ari Dahni peena raschojumi uz Anglijas tirgeem teek ūwieshki veeprafsiti un labak ūmalkati. Pehz Anglijas ūnām Dahni uz Anglijas tirgeem par sawu ūweesta ūhainmuſči 1899. gadā 75 milj. rubļi.

Otra nosare, kur, atkal pateizotees weenoteem spehleem, bijuschi spihdoschi panahkumi, ir galas issuhtischana us ahrsemem. Wehl lihds 80. gadeem Dahni suhtija us swescheem tirgeem weenigi dsihwus lopus. 1887. gadā teik zelta pirmā lopu kautuve us sabei drisseem pamateem; nahkoschā 1888. g. tahdas nodibinajās jau weselas septinas. Tagad Dahnijsā ir 25 tahdas eetaises, kurās 1899. g. preelsch issuhtischanas nosautis 730,000 zuhku, 22,500 ragu lopu — 17 milj. rbl. wehrtibā. Lopu kautuves ustur kahdi 56,000 fainmeeku. Kopenhagenā atrodās galvenā (zentral) eestahde, kura pastahwigi stahw safarā ar ahrsemju tirgeem un smo satu beedribām un beedreem par zenu un wiwpahr tirgus stahwolli. Ves peena un galas produktiem (raschojumeem) Dahni wehl suhtja us ahrsemem loti dauds olu. Agraf tās no semnekeem fapirka apfahrtbraukataji tirgotaji — lihdsīgi muhsu telu „kuptscheem” un tad suhtija tahlas. 1895. g. dimi lauku skolotaji Jorgens un Mellers sahka fainmeekus mudinat isskausi wiibutajus un pašcheem gahdat par olu issuhtischamu. Tika drihs dibinata preelsch tam sevishka beedriba; par preelschneku tika eezelts leetas eelustiinatajs Mellers. Schi beedriba drihs palika dauds jitām jaundibinatām par wadoscho. Skatra nodala atbilst par fawu prezī un reis nedelā to nodob zentralbeedribā. Kontroletas olas teik schahdi: us latras olas apsīhmē beedra numuru, kurijs olas nodewis un beedribas numuru, kura tās nodewise zentralajā beedribā. Ja galā kahda ola israhās weza, tad pehj numureem mēkļe augščā winas ihpaschneku un leek tam samatsfat ap $2\frac{1}{2}$ rbl. soda naudas par satru olu. Pateizotees tam, Dahnijsas olas arweenu labas un us Anglijas tirgeem eenem pirmo weetu. Tagad Dahni iswed us ahrsemem olas

